

ALLE AARDBEIEN VOOR DE VEILING

Visienota ICB, najaar 2006

Aanleiding en bedoeling

Het Inloop Centra Beraad (ICB) - het landelijk platform van 140 huizen, die meestal een kerkelijke achterban hebben - ondersteunt inloophuizen en aandachtscentra. Dat doet het ICB al sinds 1989.

Vorm en inhoud van die ondersteuning bewegen mee met de tijd en de ontwikkelingen in de huizen, de maatschappij en de kerken. De afgelopen jaren gebeurde die dienstverlening meer en meer in samenwerking met twee andere landelijke netwerken, namelijk het Netwerk Urban Mission (NUM) en het Landelijk Overleg Drugspastores (LOND).

Maar wat stelt het ICB zich in de toekomst voor bij die *dienstverlening* en die *samenwerking*? En vooral, wat vindt het ICB *belangrijk* om te bewaren en te delen? Tijd om de balans op te maken, zo vond het bestuur van het ICB en wijdde er de laatste twee jaar enkele bezinningsgesprekken aan. Deze notitie is een beknopte weerslag van die bezinning.

Een nota met voor ogen een vruchtbare samenwerking met de andere netwerken, maar ook een nota die wil uitgaan van het inloophuisprincipe dat elk mens van belang is. Poëtischer en misschien vruchtbaarder omschreven met de titel van deze visienota: alle aardbeien voor de veiling.

In welke samenleving leven wij?

Het werk in de inloophuizen heeft alles te maken met de maatschappelijke context. Woorden als individualisering, verzakelijking, digitalisering en het meer zelf verantwoordelijkheid dragen, kenmerken onze huidige samenleving.

- Onder *individualisering* verstaan we dat iedereen op zichzelf leeft en in eerste instantie zelf keuzes moet maken. De gemeenschap is niet of minder bepalend voor wat de mens doet en denkt. Het meer zelf verantwoordelijkheid dragen heeft alles met die individualisering te maken. Een negatief gevolg van die individualisering kan zijn dat mensen alleen opkomen voor eigen belangen en geen oog hebben voor de belangen van anderen. Soms gaan eigen belangen ten koste van anderen.
- Het meer *zelf verantwoordelijkheid dragen* heeft te maken met een terugtrekkende overheid die mensen in eerste instantie zelf verantwoordelijk wil laten zijn voor eigen welzijn. We zien echter dat lang niet alle mensen die eigen verantwoordelijkheid kunnen dragen. En als mensen dan geen ondersteunend netwerk hebben, dan vallen er gaten.
- Bij *verzakelijking* denken we aan de vele formulieren, de vele wetten en weetjes die mensen moeten kennen en kunnen om in onze samenleving te kunnen (over)leven en gebruik te kunnen maken van de diensten die voor elke staatsburger aanwezig zijn.
- De *digitalisering* van de samenleving betekent dat men eigenlijk niet meer buiten een computer kan. Steeds meer communicatie verloopt via de digitale snelweg en steeds meer informatie moet via die snelweg

verkregen worden. Niet kunnen werken met een computer brengt een soort analfabetisme met zich mee met steeds grotere gevolgen.

Niet alle aardbeien gaan naar de veiling. Over doelgroepen gesproken

Inloophuizen worden geconfronteerd met een groeiend aantal mensen die niet in staat is aan de hoge eisen van de samenleving te voldoen en die eenzaam is. Scheidslijnen tussen mensen worden zichtbaar, in de stad en op het platteland.

- Door de sterke nadruk op de eigen verantwoordelijkheid blijken de criteria om een beroep te kunnen doen op de hulpverlening en op allerlei voorzieningen een te hoge drempel. Het invullen van formulieren, het aanleveren van gevraagde documenten of het moeten formuleren van de eigen hulpvraag, is voor een aantal mensen gewoon te *moeijlijk*. En juist deze mensen, afhankelijk van voorzieningen, ontberen vaak een ondersteunend netwerk.
- Dat bevordert *isolement*. We zien mensen met een psychiatrische aandoening die zelfstandig moeten functioneren en dat niet redden. Onder de bezoekers van inloophuizen komen we hen veel tegen. Ook de dak- en thuislozen vormen in de grote steden een belangrijk deel van de bezoekers. Verder zien we asielzoekers die uitgeprocedeerd zijn en zelf verantwoordelijk zijn voor hun terugkeer. Zij krijgen geen uitkering meer. Daarnaast zien we ook bezoekers die geen werk meer hebben en alle sociale contacten dreigen kwijt te raken.
- Er is een toenemende verarming van mensen die afhankelijk zijn van een uitkering of van een minimumloon. De *kloof* tussen rijk en arm, kansrijk en kansloos, autochtoon en allochtoon wordt steeds meer zichtbaar.
- Er is ook een *onderscheid* tussen inloophuizen in de grote steden en in de dorpen of op het platteland. In de dorpen zien we vooral ouderen en mensen die gewoon behoefte hebben om zo nu en dan samen met anderen koffie te drinken en een praatje te maken. In de steden is de problematiek vaak schrijnender.

Kernwoorden

Waar gaat het ten diepste om in inloophuizen en aandachtscentra? Waarom toch al die koppen koffie, met liefde ingeschonken? Waarom toch die saamhorigheid? Waarom toch die eetgroepen? Het werk bestaat omdat mensen, vaak gelovige mensen, op anderen betrokken willen zijn. Omdat ze dat willen, omdat ze wellicht invulling zoeken van (bijbelse) woorden, zoals gastvrijheid en barmhartigheid.

- In inloophuizen zijn de begrippen *gastvrijheid* en *ontmoeting* kernwoorden.
- Gastvrijheid wordt geboden. Er wordt in de huizen een plek geboden waar je jezelf kunt en mag zijn. Een plek waar je zo maar naar binnen kunt lopen, waar je je niet hoeft te legitimeren, waar je geen lid hoeft te zijn. Kortom een plek waar het warm is en waar aandacht is voor de gasten.
- Ontmoeten heeft iets van verwondering en herkenning. De ander is antwoord of vraag op iets aan jou. Een echte ontmoeting raakt je. Ze vraagt openheid van jou. Ontmoeten is de ander binnenlaten in het huis van jezelf, met alle risico's. Want de ander kan ontdekken dat niet alles echt is in je huis, dat je je soms anders voordoet, dat je kwetsbaar bent en soms anderen gewoon napraat. Een ander zal misschien vragen naar je gewoontes, gevoelens en opvattingen. Pas als je de ander zo diep laat

binnendringen, kun je van ontmoeting spreken. Een echte ontmoeting laat sporen na.

- Inloophuizen bieden die gastvrijheid en ontmoeting om te komen tot *presentie*. In de ontmoeting wordt ruimte gecreëerd om aan het licht te komen en dat geldt zowel voor de gast als voor de gastvrouw/gastman.
- *Spiritualiteit* is voorwaarde voor de kwaliteit van deze presentie. Daarmee bedoelen we hoe belangrijk het in dit werk is je te willen laten raken door mensen. En je te willen laten meenemen door de verhalen van de God van Israël die mensen aan het Licht wil laten komen. Spiritualiteit in inloophuizen heeft alles te maken met een geraakt zijn door mensen en door situaties van mensen die vaak achtergesteld zijn. Je laten uitnodigen door die ander, je bij die ander laten betrekken en vanuit zijn/haar perspectief naar de werkelijkheid kijken, vraagt belangeloze beschikbaarheid. Dat vertaalt zich in trouw zijn, tijd nemen en ontvankelijk zijn. En is eigenwaardigheid in dit verband misschien een passender term dan gelijkwaardigheid? Deze beschikbaarheid brengt ruimte voor het laten verschijnen van iets, namelijk het in aanzijn roepen van die ander. In de ontmoeting mogen zowel de gasten als de gastheren en gastvrouwen worden zoals ze zijn bedoeld. Elk mens mag immers worden zoals de Schepper heeft beoogd. Iedereen is van waarde, niemand wordt buitengesloten. Naar die Bijbelse gedachte verwijst de titel van deze notitie. Het gaat om *alle aardbeien*, ook de gekneusde.
- Een ander kernwoord is *gedrevenheid*. Om mensen mens te laten zijn en mens te laten laat worden. Het gaat om die kracht die bezoekers en gastvrouwen/gastmannen samen laat optrekken om een nieuwe werkelijkheid aan het Licht te laten komen. En ten diepste heeft dat te maken met de verhalen van de God van Israël die niet anders wilde dan mensen aan het Licht te laten komen.
- Inloophuiswerk heeft alles te maken met *barmhartigheid* en *gerechtigheid*. Barmhartigheid is de inzet voor degene die iemand nodig heeft. Een belangeloze inzet gericht op het welzijn, de heelheid van die ander. Gerechtigheid is het opkomen voor het recht van die ander om een plek te hebben om te leven (bed, bad en brood). Het betekent oog hebben voor de oorzaken van armoede en uitsluiting en op zoek gaan naar wegen om dat onrecht aan te kaarten bij kerken, welzijnsorganisaties, politieke organen en hulpverleningsinstellingen. Op zoek gaan naar bondgenoten die met jou het recht op leven en samenleven voor elke mens willen zoeken.

Relatie met de achterban

Veel inloophuizen hebben een achterban, vaak met wortels in de kerk. Veel inloophuizen zijn door diaconieën, caritasgroepen *en/of* missionaire werkgroepen opgezet. Want het behoort vanouds tot de missionaire en diaconale taken van een christelijke gemeente om oog en aandacht te hebben voor wie aan of over de rand van de samenleving zijn geschoven.

Het is een oecumenische beweging. Plaatselijke inloophuizen zijn vaak begonnen met de steun van alle plaatselijke kerken. Soms is die kerkelijke achterban intensief betrokken bij het wel en wee van het werk. Soms raken kerken op afstand en worden ze vooral degenen die het werk financieel ondersteunen. Om allerlei redenen kan die afstand ontstaan: opgeslokt worden door eigen zaken of geen voeling meer hebben met de ontwikkelingen van het werk. Veel vrijwilligers en gasten ervaren trouwens hun inloophuis als 'de' kerk...

Waarom zijn echter een goede achterban en een sterk draagvlak zo belangrijk?

- De achterban is belangrijk om de *wisselwerking* tussen alle betrokkenen te bevorderen. Gastvrouwen en gastmannen krijgen veel terug in hun werk en dat heeft invloed op het leven in de thuissituatie of dat nu een gezin, een buurt of een kerkelijke gemeente of parochie is. Zo kan de kwaliteit van een kerkelijke gemeente worden bevorderd door haar betrokkenheid bij inloophuiswerk. Helaas is niet elke achterban bereid de opgedane ervaringen in het inloophuis nuttig te maken voor de eigen organisatie. Wij zijn echter van mening dat het uitgaan van de leefwereld van de mensen, zonder dat regelgeving en structuren daarin op de voorgrond staan, navolging verdient.
- De achterban levert een grote financiële bijdrage in de *kosten* van het werk. Slechts een klein aantal huizen krijgt subsidie van de overheid, en dan ook nog eens voor slechts een beperkt deel. Naast particuliere fondsen zijn het dan ook vooral kerken die dit werk financieel mogelijk maken.
- De achterban levert vaak een groot aantal *vrijwilligers* voor het werk. Als de kerken het werk belangrijk vinden, is het makkelijker kerkelijke vrijwilligers te werven.
- De achterban kan dit werk dragen door er *aandacht* voor te vragen in de samenleving. Zij onderhoudt dan contacten met de overheid *en/of* semi-overheidsinstellingen die voor dit werk nuttig kunnen zijn. En voor alle duidelijkheid, dit werk is voor een belangrijk deel nodig vanwege het falen van die samenleving en daarin opererende instellingen.

Samenwerking

Met de landelijke netwerken NUM en LOND zijn we in een samenwerkingsproces. Uitgaande van de belangen van de basis is het o.i. niet langer verantwoord gescheiden op te trekken. De komende jaren zal deze samenwerking steeds meer vorm krijgen, waarbij volgens ons de eigenheid van de verschillende werksoorten een eigen plaats moet behouden.

In een gezamenlijk beleids- en werkplan van de drie netwerken wordt beschreven hoe de komende jaren het werk ingevuld zal worden en hoe de samenwerking zich zal kunnen ontwikkelen.

Op naar de veiling dus, met de andere aardbeien... We zijn er rijp voor!